

Minnen från Domprosten Pehr Eklunds liturgiska övningar.

"Inga ceremonier! Vi äro ju protestantiska kristna"— detta fick en nykomling bland studenterna i Lund till svar av Pehr Eklund, då han försökte visa den vanliga artigheten att gå till vänster om professorn. Den unge studenten var undertecknad, som hade lärt känna Eklund i samband med studentexamen, då denne var censor. Oförgätliga äro den vänskap och det intresse, som hela min studietid följde mig från hans sida, ännu efter bortåt 4 årtionden blir hjärtat varmt vid hans minne.

Efter bortåt fyra årtionden. Det är Pehr Eklund i förra hälften av 1890-talet, på höjden av kraft och inflytande, då han blev domprost i Lund efter Olbers, det är sådan jag minnes honom, sådan var han, då jag lämnade Lund. Jag såg honom aldrig mer, egendomligt nog, såg honom alltså icke, sedan ålder och svaghet satt sin prägel på honom. Han står alltjämt kvar för minnet som den i sitt slag mest glänsande personlighet jag någonsin mött.

Inga ceremonier — nej, onödiga sådana funnos ej i Pehr Eklunds umgänge med människorna, särskilt studenterna. Men värdighet var där i hans framträdande, när så behövdes. Redan hans sätt att träda in i föreläsningssalen gjorde ett vördnadsbjudande intryck, där han stannade nedanför katedern och förrättade en kort bön. Framför allt — som liturg var han enastående, det tror jag ej är för mycket sagt. Oaktat han ej "mässade". Men hans röst var av manligt ädel skönhet.

Vi göteborgare tilltalades i regeln icke av Eklunds teologiska ståndpunkt och funno just icke mycket att hämta av hans föreläsningar i dogmatik. Han företedde emellertid underliga motsatser, han hade respekt för vår gamla troslära och hörde ej till dem som grinade åt den på något sätt. Jag minns, hur han en gång började sin föreläsning med att i upprörd ton fråga, om någon trodde, att han ville beröva oss våra fäders tro. Han hade tydligen hört någonting i den riktningen. Vid ett tillfälle gav han tillkänna, att han motsåg en tid, då "Luther skulle komma på bordet och Hollazius under bordet".

Men det var nu om hans liturgiska övningar jag skulle försöka skriva något. De som känt honom på liknande sätt som undertecknad, förstå nog, att det ej gärna går att nämna något om hans gärning och gå förbi hans person. "Vi höllo dock så av honom, mannen med det öppenhjärtiga väsendet, den vida famnen, de ädla gåvorna", skrev jag, när det djupt gripande budskapet kom om hans bortgång — för 20 år sedan den 29 dec. i år. Jag kände då som aldrig förut, hur åren hade flytt sedan Lundatiden.

Den timme i veckan, då Eklund hade sina liturgiska övningar, motsågs av oss studenter med intresse, men icke utan en viss räddhåga. Att vara åhörare var nog så instruktivt och uppriskande, däremot alls inett nöje att vara bland de uppträdande. Ty Eklund var mycket sträng

i sin kritik, mycket sparsam med erkännanden. Det var ej lönt att försöka sig på den gråtmilda genren, men ännu mindre den eleganta stilen. Då hette det: Ni får läsa som en trase, bara inte med sådandär elegans! Utom hans övningar hade vi hans föredöme som liturg i Lunds domkyrka. Han tjänstgjorde ganska ofta såsom sådan, vem som än predikade.

Med sitt rörliga ingenium kom Eklund också under de liturgiska timmarna in på ganska olika ämnen, dock företrädesvis inom den praktiska teologiens ram. Beträffande predikan inpräglade han hos oss Luthers

”Steh’frisch auf,
Tu’s Maul auf,
Hör’bald auf!”

Vidare framhöll han gärna predikans tre huvudkaraktärer: textuell, pastoral och temporal. Överdriven texttrohet illustrerade han med ett drastiskt exempel: om någon på juldagen predikade om Augusti skattskrivning. En gång bar det icke bättre till än att på hans frågande ”om någon t. ex. på juldagen predikade om Augusti . . .?” svaret blev — mån-sken. — Eklund höll mycket på exordiet, det skulle vara vad uvertyren är inom musiken. ”Att taga bort exordiet är en sottis — en sottis” upprepade han.

Det material som övades i liturgien var ganska begränsat — någonting motsvarande de egendomligt begränsade synpunkter han gjorde gällande i sina föreläsningar. I handboken var det åter och åter högmässans inledning t. o. m. syndabekännelsen som genomgicks. Att ”läsa” det trefaldiga Helig är väl den svåraste liturgiska uppgiften i hela vår altartjänst, och jag kan ej minnas, att någon av oss fick Eklunds erkännande på den punkten. I syndabekännelsen, vars 1894 moderniserade form han beklagade, var han särskilt noga med betoningen i ordföljden ”Men nu har Du, käre himmelske Fader”, m. m. Vi skulle för ingen del läsa det som rim: Men n u har D u, utan i stället betona: Men nu h a r Du, o. s. v. Vidare ville han, att läsningen ej skulle betona orden ”som omvända sig” och ”med levande tro”, utan ”omvända sig t i l l D i g” och ”med levande tro f l y till Din faderliga barmhärtighet” m. m. Vi skulle också betona så: ”Däruppå förlitar j a g mig, arme syndare”. Tillägget ”Den allsmäktige, evige Gud” m. m. borde läsas något fortare än det föregående och i mera objektiv ton.

Jag kan ej minnas, att något annat av handbokens kapitel behandlades — utom vigselformuläret vid ett tillfälle. Anledningen var, att en av Lunds stifts på den tiden ryktbaraste präster förrättat en vigsel i Allhelgonakyrkan och gjort det på ett så monotont och uttryckslost sätt, att Eklund var rent upptänd vid nästa övning. Några vidare detaljer kommer jag ej ihåg från hans instruktioner rörande vigselformuläret, som inte just låg för hans röst heller. Men nog försökte han göra så mycket som möjligt därav, t. o. m. frasen: ”Så bör ock hustrun med

kärlek och tillgivenhet möta sin man". Kärlek och tillgivenhet — det är just inget crescendo, sade en gång H. Fl. Ringius med rätta. När man kom till stycket: "Att äktenskapet är ett heligt förbund" m. m. föreskrev Eklund en annan, mera reciterande ton än i det föregående. Vi skulle vidare där betona: "som efter godtycke av människor icke k a n upplösas".

En annan uppgift, som vi träget fingo syssla med, var läsning i vår psalmbok. Också här var urvalet mycket begränsat; Eklund ville överhuvud, att prästen vid gudstjänsterna skulle hålla sig till ett begränsat antal psalmer med sitt val. De psalmer jag erinrar mig från övningarna äro nr 1 samt nattvardspsalmerna 150, 154 och 157. De tre sistnämnda skulle representera tre olika tider och teologiska typer: 154 ortodoxien, 157 mystiken och 150 väl närmast romantiken.

I fråga om psalmernas läsning går det tydligtvis mindre än eljest att skriftligen återgiva vad Pehr Eklund lärde oss. Men det är som kunde jag ännu höra hans röst, när jag kommer till versen

Ej evigt är du vorden
i dessa Kedars hyddor fäst . . .

I v a r D. W a l l e r i u s. (Göteborg).

Kyrkosångsdagar i Oslo

d. 31 okt—1 nov.

Likasom i Sverige och Finland har den mäktiga våg av nyvaknad kärlek till den gamla kyrkomusikens ovanskliga skönhetskatter såsom en *folkrörelse* även trängt fram till vårt östra broderland. Redan i våras bildades i Bergen ett kyrkosångsförbund för det västanfjällska Norge, och under de oförgätliga kyrkosångsdagarna i Oslo tillsattes en kommitté för åstadkommande av ett kyrkosångsförbund även för Oslo stift. Ett stort antal körer antecknade sig för medlemskap. Till festen hade inbjudits *Karlstads stift körförbund*, som med omkr. 160 sångare under ledning av *dir. O. Söderlund*, Arvika, dels gav en egen konsert med hymner av Palestrina, Eccard, Rosenmüller, J. S. Bach samt av Josephson, Morén och Widéen, dels vid den stora slutkonserten uppförde Södermans andliga sånger samt deltog i Otto Olssons *Te Deum*. Som solist i Karlstadskören medverkade *fröken Anna Hellgren, Karlstad*. Hennes ljusa sopranstämma klingade vackert mot bakgrunden av den mäktiga väl sammansjungna och väl nyanserade körensemblen. Körens prestationer väckte stort intresse ej minst därför, att det var en amatörkör ur folkets djupa led. Minst hälften av sångarna var fabriksarbetare. Det är dylika ur folkets breda lager bildade körer som man i Norge vill, likasom här skett i Sverige, så småningom sammansluta till ett riksförbund.

Vid den stora *inledningshögtidligheten* i Vor Frelsers kirke fred. d. 30 okt.